

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့စည်းများနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု

ရေးသားသူ။ Ashley South

ဤစာတမ်းသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲလာမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်တို့ကို မြန်မာနိုင်ငံရှိ သက်ဆိုင်ရာ အဓိကပါဝင်ပတ်သတ်သူများနှင့် စုပေါင်း အဖြေရှာခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ပိုမိုအားကောင်းလာစေရန်အတွက် Search for Common Ground မှ ပံ့ပိုးခြင်းဖြစ်သည်။ ဤစာရွက်စာတမ်းများမှ ထင်မြင်ယူဆချက်များသည် စာရေးသူ၏ ထင်မြင်ယူဆချက်များသာဖြစ်ပြီး Search for Common Ground အား ထင်ဟပ်ခြင်းမရှိပါ။

ဒီဇင်ဘာလ ၁၄ရက်၊ ၂၀၂၁

သုတေသန အကျဉ်းချုပ်

Glasgow မြို့တွင် လွန်ခဲ့သောလမှ ကျင်းပခဲ့သော *COP-26 Climate Conference* သည် နှစ်ရှည်သစ်တောများအား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း၏ အရေးပါမှုကို အာရုံစိုက် သတိပြုစေသည်။ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့စည်းများ (EAO) ၏ လွှမ်းမိုးမှုအောက် ဒေသများတွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ နှစ်အရှည်အကြာဆုံးသော သစ်တောများနှင့် နိုင်ငံတကာ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ တည်ရှိနေသည်။ ထိုသဘာဝ အရင်းအမြစ်များကို ဒေသခံ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများမှ မျိုးဆက်ပေါင်းများစွာ ရေရှည်တည်တံ့အောင် စီမံခန့်ခွဲခဲ့ပါသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် EAO များသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်သာမက တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို လိုက်လျောညီထွေနေနိုင်ရန်နှင့် လျော့ပါးလာစေရန် အဓိက အခန်းကဏ္ဍတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေပါသည်။

ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းနှင့် ပတ်သတ်၍ EAO များ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အထူးသဖြင့် ၂၀၂၁ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ရက်နေ့ အာဏာသိမ်းသည့်နောက်ပိုင်းတွင် အရေးပါလာပါသည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုကို လျော့ချပြီး လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ပြောင်းလဲဆောင်ရွက်လာချိန်တွင် နိုင်ငံတော် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (SAC) သည် အဖိုးတန် သစ်တောများနှင့် အခြားသော သဘာဝအရင်းအမြစ်များကို ခြိမ်းခြောက်သည့် သစ်ခုတ်ခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ပိုင်ခွင့် အသစ်များအား ချပေးခဲ့ပါသည်။

တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းနှင့် ပတ်သတ်ပြီး အစိုးရမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (မြန်မာနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများဟု အမည်တွင်သည်) ၏ အခန်းကဏ္ဍများကို

မမြင်ခဲ့ကြပါ။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းအများအပြားသည် အရှေ့တောင်အာရှရှိ အဓိကကုန်းမြေဒေသမှ ကျန်ရှိနေသေးသည့် အရေးပါဆုံးသစ်တောအချို့အပါအဝင် ကျယ်ပြန့်သည့် နယ်မြေများကိုပါ ထိန်းချုပ်ထားပါသည်။ သက်တမ်းရှည်ကြာသော EAO များသည် ၎င်းတို့၏ ထိန်းချုပ်မှု သို့မဟုတ် လွှမ်းမိုးမှု အောက်တွင်ရှိသောဒေသများ တွင်အပါအဝင်ဖြစ်သည့် မြန်မာအစိုးရနှင့် စစ်တပ်တို့နှင့် အပြိုင် သို့မဟုတ် ဝေမျှထားသောနယ်မြေ၊ တနည်းအားဖြင့် ‘ရောနှောအုပ်ချုပ်မှု’ ရှိသောနယ်မြေများတွင် ကျယ်ပြန့်သော အုပ်ချုပ်မှုစနစ်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးရေးစနစ်များကို ဖွံ့ဖြိုးစေရန် ပံ့ပိုးပေးခဲ့ပါသည်။ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) နှင့် ကချင်လွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ (KIO) ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများသည် တိုးတက်သော သစ်တောစီမံခန့်ခွဲမှု အလေ့အကျင့်များနှင့် မူဝါဒများကို ရေးဆွဲချမှတ်ခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်နယ်အခြေပြု ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကောင်စီများ အစရှိသည့် အဖွဲ့အစည်း အသစ်များတွင် အရေးပါသည့် လုပ်ဆောင်ရမည့် အခန်းကဏ္ဍများရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော် စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ကောင်စီ၏ တရားမဝင်မှု သဘာဝအား နောက်ခံထားသော် ကရင်နီပြည်နယ် အတိုင်ပင်ခံ ကောင်စီ (ဥပမာတစ်ခုအနေဖြင့်- KSCC) သည် အာဏာသိမ်းပြီးကတည်းက တရားဝင်အာဏာကို အခိုင်အမာ တောင်းဆိုမှုများဖြင့် ယုံကြည်ရလောက်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ထွက်ပေါ်လာခဲ့ပါသည်။ ပြည်နယ်အခြေပြု အဖွဲ့များသည် အားလုံးပါဝင်မှုရှိပြီး မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားများ၏ မွေးရပ်မြေရှိ ကျန်ရှိနေသေးသော သယံဇာတများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သူများအဖြစ် သတ်မှတ်ရန် ခိုင်မာသော တောင်းဆိုချက်များရှိပါသည်။

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်းသည် ကျွန်ုပ်တို့ခေတ်၏ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဦးစားပေး ဖြစ်သောကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံအပြင် သက်ဆိုင်သူအများအပြားက မျှဝေသည့် ဘုံအကျိုးစီးပွားဖြစ်သည်။ ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှု၊ ပဋိပက္ခနှင့် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုတို့ကြား ရှုပ်ထွေးသော ဆက်စပ်မှုများကြောင့် ယင်းပြဿနာများသည် မြန်မာနိုင်ငံ နယ်နိမိတ်ကျော်လွန်၍ သက်ဆိုင်နေပါသည်။ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၏ လုံခြုံရေးကို ထိခိုက်စေနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုသည် ပါဝင်ပတ်သက်သူအမျိုးမျိုး၏ ဖြစ်တည်မှုနှင့် အကျိုးစီးပွားများကို ထိခိုက် စေသောကြောင့် အဆိုပါ ပြဿနာများသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အနာဂတ်ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှုဆိုင်ရာ ကြိုးပမ်းမှုများအတွက် ဘုံအခြေခံအချက်များ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ ဤအတောအတွင်းတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမှုပတ်ဝန်းကျင်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများသည် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုကို လျော့ပါးစေရန်နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ရေး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ရုန်းကန်လှုပ်ရှားမှုတွင် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လျက်ရှိပါသည်။

စိန်ခေါ်မှု

စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက် SAC ၏ ကိုဗစ်ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါ၏ တတိယလှိုင်းကိုကိုင်တွယ်မှု အမှားကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် မကြုံစဖူးစိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု များသည် ပိုမိုဆိုးရွားလာမည်ဖြစ်ပြီး စားနပ်ရိက္ခာနှင့် လူသားလုံခြုံရေးအတွက် ကြီးမားသော ဂယက် ရိုက်ခတ်မှုများရှိလာနိုင်ပြီး အထူးသဖြင့် ဗဟိုအစိုးရ၏ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ကျဆင်းစေသည်။ အဆိုပါစိန်ခေါ်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အခွင့်အလမ်းပြတင်းပေါက်သည် လျင်မြန်စွာ ပိတ်လျက်ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသူနိုင်ငံသားများသည် သဘာဝနှင့် လူလုပ်ဘေးအန္တရာယ်များကို ကြုံတွေ့ရသည့်အခါ ကြီးမားသော ကြံ့ကြံ့ခံနိုင်မှုကို ပြသခဲ့ကြသည်။ ၎င်းသည် လူမျိုးရေးဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်ခြင်းအခြေခံကွန်ရက်များ (လူမှုရေး အဆောက်အအုံပုံစံများ) တွင် ပါဝင်မှုနှင့်၊ အပြန်အလှန်ယုံကြည်မှုနှင့် စည်းလုံးညီညွတ်မှုကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုကြံ့ကြံ့ခံနိုင်မှုကို EAO များနှင့် ၎င်းနှင့်သက်ဆိုင်သော အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းကွန်ရက်များမှ ကူညီထောက်ပံ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့တွင် ထူးခြားသောနေထိုင်ကျက်စားရာနေရာများနှင့် ဂေဟစနစ်များကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန်နှင့်၊ ရေရှည်တည်တံ့သောဒေသခံအသက်မွေးဝမ်းကြောင်းများကို ကြာရှည်တည်တံ့စေရန် ကူညီပေးသည့် မျှတသောလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများနှင့် အလေ့အကျင့်များ ပါဝင်သည်။ သို့သော်လည်း EAO များသည် သစ်ခုတ်ခြင်း၊ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့် အခြားသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိခိုက်စေသော အလေ့အကျင့်များအား အချို့နေရာများတွင် ယနေ့ထက်ထိ ပါဝင်လုပ်ဆောင်နေလျက်ရှိသည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အရေးကြီးသော သစ်တောများနှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ၏ ယုံကြည်စိတ်ချရသော ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သူများ ဖြစ်လာစေရန်အတွက် EAO များအနေဖြင့် သစ်ခုတ်ခြင်းနှင့် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းအသစ်များကို ဖြစ်နိုင်လျှင် ဆိုင်းငံ့မှုအပါအဝင် သဘာဝသယံဇာတများအား စီမံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးဆိုင်ရာ တိုးတက်မှုများအား ပြသရန်လိုအပ်ပါသည်။ သစ်တောပြုန်းတီးမှုသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၏ အဓိက မောင်းနှင်အားဖြစ်သောကြောင့် EAO များသည် တာဝန်သိစွာ ဆောင်ရွက်ကြသင့်ပြီး ရေရှည်တည်တံ့ပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသော သစ်တောရေးရာ အလေ့အကျင့်များကို ချမှတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို လျော့ပါးစေခြင်း

Intergovernmental Panel on Climate Change အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်သော ပါမောက္ခ Paulo Artaxo Neto က “ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်ထုတ်လွှတ်မှုကို လျော့ချရန်အတွက် အပူပိုင်း သစ်တောပြုန်းတီးမှုကို လျော့ချခြင်းထက် ပိုမိုဈေးသက်သာသော၊ ပိုမိုလွယ်ကူမြန်ဆန်သော နည်းလမ်းမရှိပါ။” ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် အရှေ့တောင်အာရှ၏ အဓိကကုန်းမြေရှိ အကြီးမားဆုံးသော သစ်တောများရှိပြီး ထိုသစ်တောအချို့မှာ KIO နှင့် KNU တို့၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် တည်ရှိသော မြောက်ပိုင်းဒေသဖြစ်သည့် ကချင်ပြည်နယ်၊ တောင်ပိုင်းတနင်္သာရီတိုင်း ဒေသကြီးတွင် တည်ရှိနေပါသည်။ အခြားသော တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များဖြစ်သည့်

ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်မှ ရှမ်းပြည်နယ်ထိသာမက ကရင်နီနှင့် မွန်ပြည်နယ်များတွင်လည်း သစ်တောများ၊ အဏ္ဏဝါဂေဟစနစ်များ အပါအဝင် အရေးပါသော သဘာဝအရင်းအမြစ်များ တည်ရှိနေပါသည်။ နယ်စွန်နယ်ဖျား ဒေသများဖြစ်သော်လည်း ဤတိုင်းရင်းသားတို့၏ မွေးရပ်မြေများသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ရုန်းကန်လှုပ်ရှားမှု၏ ရှေ့တန်းဒေသများဖြစ်သည်။

ရာစုနှစ်မြောက်များစွာတွင် ရေရှည်တည်တံ့သော ရပ်ရွာသစ်တောစီမံခန့်ခွဲမှုသည် သဘာဝအရင်းအမြစ်များကို ထိန်းသိမ်းရန် အကူအညီပေးခဲ့ပါသည်။ ဒေသအဆင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မှု ကြိုးပမ်းမှုလုပ်ငန်းများသည် အချုပ်အခြာအာဏာကို တောင်းဆိုရာတွင် တစ်ခုအပါဝင်ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုသစ်တောများသည် ဒေသခံဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ မွေးရပ်မြေ၊ အမွေအနှစ်ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ မွေးရပ်မြေကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် ဒေသခံများနှင့် ဒေသခံအရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် ပူးပေါင်းဆောက်ရွက်သော EAO များသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေးအရ တရားဝင်မှုကို အားဖြည့်နိုင်စေရန်အတွက် သစ်တောရေးရာအုပ်ချုပ်ရေးတွင် တာဝန်ယူနိုင်မှုကို ပြသနိုင်ပါသည်။

ထိုသို့ရေရှည်တည်တံ့အောင် စီမံခန့်ခွဲလျှင် ထိုသစ်တောအရင်းအမြစ်များသည် ရပ်ရွာနှင့် ဒေသခံ အာဏာပိုင်များအတွက် အနာဂတ်ဝင်ငွေအစဉ်အဆက် ရရှိလာနိုင်အောင် အကျိုးပြုနိုင်ပါသည်။ ဇီဝနည်းပညာ မှုပိုင်ခွင့်များမှ အနာဂတ် ဝင်ငွေဘဏ္ဍာများ ရရှိနိုင်ပါသည်။ (သဘာဝအခြေခံခရီးသွားလုပ်ငန်းမှလည်း ရကောင်း ရနိုင်ပါသည်။) မြန်မာ့သစ်တောတန်ဖိုးကို ငွေကြေးသက်သက်ဖြင့် ဘောင်မခတ်ရန် အရေးကြီးပါသည်။ သို့သော်လည်း ဌာနေလူထုအတွက် သစ်တောအရင်းအမြစ်များ၏ အနာဂတ်ဘဏ္ဍာရေးအကျိုးအမြတ်များသည် ၂၀ရာစုအချိန်တုန်းက ရေနံကြွယ်ဝမှုနှင့် ညီမျှနိုင်သည်။

ရာသီပြောင်းလဲမှုနှင့်အညီ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်မှု

EAO များသည် နိုင်ငံရေးအာဏာပိုင်များ ဖြစ်သည့်အလျောက် ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်း၏ သက်ရောက်မှုများကို ရပ်ရွာများမှ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် ထောက်ပံ့ရာတွင် အခွင့်အလမ်းများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများ ရှိပါသည်။ EAO များသည် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာပိုင်များဖြစ်သည့်အလျောက် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နည်းပညာ ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် အနာဂတ် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု၊ စားနပ်ရိက္ခာ /လူမှုဘဝလိုခြံရေးဆိုင်ရာ ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်မှုများနှင့် ဖိစီးမှုများ၊ ဒေသအလိုက် သင့်လျော်သော လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင်ဆောင်ရွက်ခြင်းများတွင် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ဦးဆောင်ဦးရွက်ပြုနိုင်ကြပါသည်။

အဓိကစိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်မှာ ဒေသခံလယ်သမားများနှင့် အခြားသော ပါဝင်ပတ်သတ်သူများနှင့်အတူ ကောက်ပဲသီးနှံများနှင့် အခြားသော လိုက်လျောညီထွေဖြစ်မည့်သီးနှံများကို ကိုက်ညီမှုရှိအောင် သုံးသပ်၍ အတူတကွ အလုပ်လုပ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတွင် စိုက်ပျိုးရေး ထုတ်လုပ်မှု အမျိုးအစားသစ်များ၊ မတူညီသော စပါးနှင့်အခြားသီးနှံမျိုးကွဲများ၊ စိုက်ပျိုးခြင်းနှင့် ရိတ်သိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ နည်းပညာများ ပါဝင်နိုင်သည်။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် ကိုက်ညီသော စိုက်ပျိုးရေးအပြင် အနာဂတ်ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲရေး၏ အဓိကကျသော အစိတ်အပိုင်းများတွင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ မြှင့်တင်ခြင်းအပါအဝင် ဒေသတွင်း စွမ်းအင်ထုတ်လုပ်မှုအတွက် နေရောင်ခြည်နှင့် ရေအားလျှပ်စစ်နည်းပညာသစ်များ ပါဝင်မည်ဖြစ်သည်။ (အထူးသဖြင့် သီးနှံတစ်မျိုးတည်းကိုသာ) အရေအတွက်မြောက်များစွာ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုများကို ရှောင်ရှားရန်အတွက် ယခုအားထုတ်ပါဝင်မှုများသည် အရေးပါပြီး အသေးစားစိုက်ပျိုးရေးသည် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ပြီး လိုသလိုပြောင်းလဲနိုင်စေရန် သော့ချက်ဖြစ်သည်။

မှန်ကန်သောအကူအညီများဖြင့် EAO များသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုအား လျော့ပါစေခြင်းနှင့် ပြောင်းလဲမှုနှင့်အညီ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ရေးဆောင်ရွက်ရာတွင် အဓိကလုပ်ဆောင်သူများ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထပ်လောင်း၍ပြောရလျှင် ကာဗွန်အမှတ်သညာသာရှိသော ရေရှည်တည်တံ့သည့် ဒေသတွင်းစီးပွားရေးအား တည်ဆောက်ရာတွင် EAO များသည် အချက်အချာကျသည့် အခန်းကဏ္ဍတွင် ပါဝင်သည်။

ရာသီဥတုပြောင်းလဲလာမှုနှင့်ဆိုင်ရာ မူဝါဒနှင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာစာပေများမှာ ပဋိပက္ခများနှင့် ချိတ်ဆက်၍ (ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု-ပဋိပက္ခဆက်စပ်မှု) တာဝန်ယူထားသော်လည်း ထိုသို့ဆက်စပ်မှုကို ဖော်ပြရန် အထူးသဖြင့် အကျိုးအကြောင်းဆက်စပ်မှုကို သတ်မှတ်ဖော်ပြရန် ခဲယဉ်းသည်¹။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ EAO များနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအတွက် အခြားသက်ဆိုင်ရာတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဒေသတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှု အစပျိုးမှုများအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပြီး ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကြောင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများတွင် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှု၏ အကျိုး သက်ရောက်မှုများကို ကန့်သတ်ရန်အတွက်လည်း လိုအပ်ပါသည်။

---

¹ 1 K Peters, G Davies and K Holloway, ကမ္ဘာပေါ်တွင် ပြောင်းလဲလာသောရာသီဥတု၏ အမြင့်မားဆုံးအန္တရာယ်အား ကာကွယ်ရန်ဖြေရှင်းခြင်း၊ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် အခွင့်အလမ်းများ (Humanitarian Practice Group, London: Overseas Development Institute October 2021).

မြန်မာနိုင်ငံရှိတိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲလာခြင်း

ဖိအားသုံးဆ - ကိုဗစ်ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါ၊ အာဏာသိမ်းခြင်းနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲလာခြင်း

အာဏာသိမ်းပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကိုဗစ်ကပ်ရောဂါ တတိယလှိုင်းဒဏ်ခံရသောအခါ မကြုံစဖူးသော စိန်ခေါ်မှုများကို ခံစားရပါသည်။² SAC သည် တရားမဝင်သည့် အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် အများက သတ်မှတ်ခြင်း ခံရသည်။ အာဏာသိမ်းမှု ဆန့်ကျင်ရေးအဖွဲ့များသည် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှုတ်ချစော်ကားသော SAC အစိုးရကို စိန်ခေါ်ရန် ၎င်းတို့၏ ကြံ့ကြံ့ခိုင်ခိုင်ရည်နှင့် စွမ်းရည်များကို ပြသနေသောကြောင့် SAC အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းမှာ နက်ရှိုင်းစွာ အလျှော့အတင်း ရှိနေပါသည်။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲလာမှု၏ အကျိုး သက်ရောက်မှုများသည် ပိုမိုဆိုးရွားလာမည်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် မကြုံစဖူးသော စိန်ခေါ်မှုများကို ကြုံတွေ့နေရပါသည်။

ဩဂုတ်လ ၉ရက်နေ့တွင် Intergovernment Panel on Climate Change မှ ၎င်း၏ ဆဋ္ဌမမြောက်နှင့် အပြတ်သားဆုံးထုတ်ပြန်ခဲ့သော သတိပေးချက်မှာ ကမ္ဘာကြီးသည် ဆိုးရွားသောအကျပ်အတည်းနှင့် ရင်ဆိုင်နေရပြီး ထိုအကျပ်အတည်းကြောင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးပြီး ပဋိပက္ခဒဏ်ခံရသော နိုင်ငံများတွင် အထူးသဖြင့် ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော သက်ရောက်မှုများရှိနိုင်လိမ့်မည်ဖြစ်သည်။³ လူသားတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များက ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှုကို တွန်းအားပေးနေကြောင်း၊ ထိုကဲ့သို့ ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှုမှာ (အနည်းဆုံးလွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၁၂၅, ၀၀၀ ခန့်က) မကြုံစဖူးဖြစ်ကာ များသောအားဖြင့် နဂိုအတိုင်းဖြစ်အောင် ပြန်လည်လှည့်ပြောင်း၍ မရနိုင်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။⁴ နောက်လာမည့် ဆယ်စုနှစ် (၂)ခုတွင် ကမ္ဘာ့အပူချိန်သည် စက်မှုကာလမတိုင်မီအဆင့်ထက် ၁.၅ ဒီဂရီဆဲစီးယပ်စ် မြင့်တက်နိုင်ခြေရှိပြီး (၂၀၁၅ခုနှစ် ပါရီ ရာသီဥတုသဘောတူညီချက် ပန်းတိုင်ကို ချိုးဖျက်သွားပြီး) မိုးခေါင်မှု၊ ရေကြီးမှု၊ မုန်တိုင်းများနှင့် အရှေ့တောင်အာရှ⁵ တွင် ပိုမိုပြင်းထန်ပြီး ခန့်မှန်းမရသော မုတ်သုံလေများ အပါအဝင် ပြင်းထန်သော ရာသီဥတုပုံစံများဖြင့် ကမ္ဘာကြီးကို ခြိမ်းခြောက်နေပြီး ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင် မြင့်တက်လာမှုသည် ရာစုနှစ်များစွာကြာအောင် နိုင်ငံများစွာကို သက်ရောက်မှုရှိလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။⁶ ဝင်ငွေနည်းသောနိုင်ငံများ

² Transnational Institute, No One Left Behind? Covid-19 and the Struggle for Peace and Justice in Myanmar (Myanmar Policy Briefing no.25, November 2021).
³ IPCC, Summary for Policymakers, in: Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (Masson-Delmotte, V., P. Zhai, A. Pirani, S. L. Connors, C. Péan, S. Berger, N. Caud, Y. Chen, L. Goldfarb, M. I. Gomis, M. Huang, K. Leitzell, E. Lonnoy, J.B.R. Matthews, T. K. Maycock, T. Waterfield, O. Yelekçi, R. Yu and B. Zhou eds., Cambridge University Press - August 2021).
⁴ IPCC, B.5 (ibid p.27).
⁵ IPCC, B.3.2 (ibid p.25).
⁶ IPCC, B.5.4 (ibid p.28).

အထူးသဖြင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကပ်ဘေးများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသော နိုင်ငံများမှာ ပြင်းထန်စွာ ထိခိုက်ခံစားရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ ဖြစ်ပေါ်လာမှု အခြေအနေများသည် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေး အကျပ်အတည်းများကို တွန်းအားပေးမည်ဖြစ်သည်။⁷

မြန်မာနိုင်ငံသည် ယခုကမ္ဘာဂြိုဟ်အား သက်ရောက်လာသော ရာသီဥတုအကြပ်အတည်းများအတွက် တာဝန်အနည်းငယ်သာရှိပါသည်။ သမိုင်းအရ အာရှတွင်ဖွံ့ဖြိုးမှု အနိမ့်ဆုံးနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်သည့်အလျောက် မြန်မာနိုင်ငံသည် ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်ထုတ်လွှတ်မှုနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကိုဖြစ်စေသည့် အခြားသော အကြောင်းအရင်းများတွင် သေးငယ်သော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ သို့သော်လည်း ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ နိုင်ငံရှိ ဒေသအများအပြားတွင် သစ်တောပြုန်းတီးမှုများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။

ယနေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ရာသီဥတုနှင့် ဆက်စပ်သော အန္တရာယ်များအတွက် မြင့်မားသော ထိလွယ်ရှလွယ် အခြေအနေတွင် ရှိနေပါသည်။ အသစ်သော၊ ပုံမှန်မဟုတ်သော အရာတွင် Covid-19 ကဲ့သို့သော ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါများ ပါဝင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်သူများသည် သဘာဝနှင့် လူလုပ်ဘေးဒုက္ခအန္တရာယ်များကို အကြီးမားဆုံး ကြံကြံခံနိုင်ကြောင်း ပြသနေပါသည်။ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အပြန်အလှန် ယုံကြည်မှုအပြင် လူမျိုးရေးဘာသာရေး/ အမျိုးသားရေး စိတ်ဓာတ်နှင့် ယုံကြည်ခြင်းအခြေခံစည်းလုံးညီညွတ်မှု ကွန်ရက်များ (လူမှုရေးအဆောက်အအုံများ) တွင် ပါဝင်ခြင်းသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းခံနိုင်ရည်စွမ်းအား၏ အဓိကသော့ချက်ဖြစ်သည်။ တုန်လှုပ်ချောက်ခြား ဖွယ်ရာများကို လက်ခံနိုင်မှု၊ ရင်ဆိုင်ကျော်ဖြတ်နိုင်ခြင်းနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ခြင်း အစရှိသည့် ဌာနတိုင်းရင်းသားများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်သည် သာလွန်ကောင်းမွန်ပါသည်။ ရာစုနှစ်များတစ်လျှောက် ဒေသခံလူထုများသည် တစ်ထူးခြားသော နေထိုင်ရာများ၊ (ထုတ်ယူသုံးစွဲမှုအတော်လေးနည်းပါးပြီး သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုနည်းသော) ဂေဟစနစ်များနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော ဒေသတွင်း အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း ဆိုးရွာသော အခြေအနေများကို ကိုင်တွယ်နိုင်သည့် ဒေသတွင်းစွမ်းရည်များသည် ခံနိုင်ရည်အစွန်းမှတ်ကို ကျော်လွန် သွားနိုင်သဖြင့် အပြုသဘောဆောင်သည့် ရလဒ်များကို ရရှိရန် ပိုမိုခက်ခဲသွားစေနိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် EAO များသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် အမြဲတစေ တာဝန်ယူမှုမရှိပါ။

အကယ်၍ မြန်မာနိုင်ငံရှိ EAO များသည် မိမိကိုယ်မိမိ သစ်တောကာကွယ်သူများအနေဖြင့် အနေအထားတစ်ခုရောက်အောင် တည်ဆောက်နိုင်မည်ဆိုပါက ပျက်စီးစေသော အရင်းအမြစ်

⁷ Fiona Harvey, Global food supplies will suffer as temperatures rise – climate crisis report (The Guardian 9-8-21).”

ထုတ်ယူခြင်းမှတစ်ဆင့် ဝင်ငွေရရှိမှုနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အဆိုးအမြင်များမှ ရုန်းထွက်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ EAO အများစုသည် ၎င်းတို့၏ ဝင်ငွေရလမ်းများမှာ ရေရှည်အမြဲတသမတ်တည်းမရှိပါ။ ဒေသအဆင့်စီးပွားရေးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမှသာလျှင် EAO များသည် သတ္တုတွင်းနှင့် သစ်ခုတ်ခြင်းလုပ်ငန်းများကဲ့သို့ ဝင်ငွေရင်းမြစ်များမှ ရုန်းထွက်နိုင်စေမည့် အခြေခံငွေကြေးစနစ်ကို ဖော်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ EAO များ၏ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ တာဝန်သိသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့်အခန်းကဏ္ဍများကို ပံ့ပိုးပေးရာတွင် ရေရှည်တည်တံ့သော ဒေသတွင်းစီးပွားရေးများ (နှင့် အခွန်အခြေခံစနစ်များ) ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် ကူညီပေးသင့်ပါသည်။ EAO များနှင့် သက်ဆိုင်ရာအရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အလုပ်လုပ်ကိုင်ခြင်းသည် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုမရှိသော၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးလာစေရန်အတွက် ကြီးကျယ်ကောင်းမွန်သော အခွင့်အလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ကိုဗစ်ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါ၊ အာဏာသိမ်းမှုနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုစသည့် ဖိအားသုံးဆကြောင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များ (EAO များအပါအဝင်) တို့သည် အနာဂတ်တွင် ပိုမိုရုန်းကန်ရနိုင်ပြီး အထူးသဖြင့် ဆိုးရွားသည့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု အခြေအနေများတွင် ပိုမိုရုန်းကန်ရနိုင်ခြေများသည်။ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်အနည်းငယ်က ခန့်မှန်းချက်များတွင် ဆိုးရွားသည့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု ဖြစ်နိုင်ခြေသိပ်မရှိခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ ပို၍ဖြစ်နိုင်ချေရှိနေသည်။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် ဆုံးရှုံးမှုများနှင့် ပျက်စီးမှုများသည် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လုပ်နိုင်စွမ်း အကန့်အသတ်ရှိခြင်း (လက်ခံနိုင်စွမ်းနှင့် လိုက်လျောညီထွေနေနိုင်ခြင်း) ကြောင့်သာမက ပြင်းထန်၍ ကြိုတင်ချိန်ဆနိုင်ခြင်းမရှိသော သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ ကြုံတွေ့လာနိုင်ပြီး မြန်မာစစ်အစိုးရ၏ အကြမ်းဖက်မှု၊ လောဘကြီးမှုနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှု လွှဲချော်မှုများကြောင့် ပိုမိုဆိုးရွားလာခဲ့သည်။

Milton Friedman က “အကျပ်အတည်းတစ်ခုသာလျှင်... တကယ့်အပြောင်းအလဲကို ဖန်တီးပေးတယ်။ အဲဒီအကျပ်အတည်းတွေ ကြုံလာတဲ့အခါ လုပ်ဆောင်ရမယ့် လုပ်ရပ်တွေဟာ တည်ရှိနေတဲ့ အတွေးအခေါ်တွေပေါ်မှာ မူတည်ပါတယ်။” ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။⁸ မြန်မာနိုင်ငံသည် လွန်ခဲ့သော နှစ်နှစ်ကာလတွင် ကြီးမားသော အကျပ်အတည်း (၂)ခု ကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီး ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်း၏ သက်ရောက်မှုများလည်း ဖြစ်လာနိုင်ခြေ များနေသည်။ ဤပျက်စီးစေသော အရာများသည် EAO များ၏ အခန်းကဏ္ဍများကို နည်းလမ်းသစ်များဖြင့် တွေးတောနိုင်သည့် နိုင်ငံရေးနှင့် အုပ်ချုပ်မှုအခင်းအကျင်းကို မိတ်ဆက်ပေးခဲ့သည်။

⁸ Milton Friedman, Capitalism and Freedom (1982, Preface).

မြန်မာနိုင်ငံရှိ 'တော်လှန်အုပ်ချုပ်သူများ'

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများသည် ကိုဗစ် ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါနှင့် စစ်အစိုးရကို ဆန့်ကျင်ရာတွင် (တခါတရံ ထောက်ခံမှုရှိသော်လည်း) အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ ၎င်းတို့သည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို လျော့ချခြင်း (ပမာဏကို လျော့ချခြင်း) နှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်ရာတွင် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည်။ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများနှင့် မြေအောက် နိုင်ငံရေးနှင့် ဆက်နွယ်သည့် စီးပွားရေး အခြေအနေများ ရှိနေခြင်းကြောင့် EAO များသည် တာဝန်သိ အုပ်ချုပ်ရေး လုပ်ဆောင်သူများအနေအဖြစ် မိမိကိုယ်ကိုယ် တည်ဆောက်ရာတွင် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ၎င်းတို့သည် ကိုယ်စားပြုလိုသော လူမှုအသိုင်းအဝန်းကြားတွင် သိသာထင်ရှားသောတရားဝင်မှုအား ရရှိခံစားကြရပါသော်လည်း EAO များ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ယုံကြည်ကိုးစားမှုများအတွက် ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပ သက်ဆိုင်သူများအား သဘာဝအရင်းအမြစ်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာ အုပ်ချုပ်စီမံမှုများတွင် တာဝန်ယူခြင်းများ ပြုသင့်သည်။ အခြားသော အန္တရာယ်တစ်ခုမှာ EAO များသည် ကမ္ဘာကြီးပူဇွန်လောကအား တိုက်ရိုက်မဟုတ်ဘဲဖြစ်စေသည့် သစ်တောပြုန်းတီးမှုများအတွက် အကူအညီပေးသည်ဟု စွပ်စွဲခံရနိုင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများသည် ဒါဇင်အနည်းငယ် အရေအတွက်မှသည် ၂၅,၀၀၀ အရေအတွက်ခန့်ရှိ အင်အားကြီးသော ဝပြည်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော် (UWSA) ထိရှိသည်။^၉ အဖွဲ့အများအပြားသည် ကျယ်ပြန့်သော နယ်မြေနှင့် 'ရောနှောအုပ်ချုပ်မှု' ၏ ကပ်လျက်နေရာများတွင် စီမံကိန်းလွှမ်းမိုးမှုကို ထိန်းချုပ်ထားသည်။ အဆိုပါ အပြိုင်အဆိုင်နယ်မြေများတွင် လက်ရှိဖြစ်ပွားနေသော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ပါဝင်သည် (ဥပမာ၊ ကရင်နီ၊ ချင်း၊ ရှမ်းနှင့် ကချင်ပြည်နယ်တို့တွင် စစ်အစိုးရက ဒေသခံလူထုများနှင့် EAO များကို ရက်စက်စွာ စစ်ပွဲဆင်နွှဲနေသဖြင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်းများနှင့် စစ်ဘေးရှောင်သူ (IDP) အများအပြားကို ပေါ်ပေါက်စေပါသည်။)။ ၎င်းတို့တွင် မြန်မာတပ်မတော်နှင့် (တရားဝင်) သို့မဟုတ် အလွတ်သဘော ညှိနှိုင်းနေသည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနယ်မြေများ ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံအနှံ့အပြားရှိ (အနည်းဆုံး အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီ) အခြေအနေသည် အလုံးစုံ တိုက်ရိုက်အကြမ်းဖက်မှုများစု ပြီးဆုံးသွားခဲ့သဖြင့် 'အနုတ်သဘောဆောင်သော ငြိမ်းချမ်းရေး' အဖြစ်

^၉ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ပေါင်း ၁၀၀၀ (သို့မဟုတ်) ထိုထက်မကသော အရေအတွက်အများစုသည် ရာဇဝတ်မှုများနှင့် မူးရစ်ဆေးဝါး ကူးသန်ရောင်းဝယ်ရေးများတွင် တစ်ခါတစ်ရံပါဝင်တတ်ကြပြီး ခိုင်မာသောကိုယ်ကျိုးစီးပွားအတွက် ကြည့်တတ်ကြသည်။ ၎င်းအဖွဲ့များသည် ယေဘုယျအားဖြင့် မြန်မာ့တပ်မတော်နှင့် အခွင့်ထူးခံမှုနှင့် ထိန်းချုပ်မှုဆိုင်ရာ နက်ရှိုင်းသော ဆက်ဆံရေးရှိသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ အချို့သော ပြည်သူ့စစ်များသည် ၎င်းတို့၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်ရှိ ရပ်ရွာများသို့ အခြေခံဝန်ဆောင်မှုများ ပေးကြသည် (နှင့်/သို့မဟုတ် ဒေသခံအာဏာပွဲစားများ၊ ပြည်နယ်တွင် အခွင့်ထူးခံရရင်အတွက် ညှိနှိုင်းမှုများပြုလုပ်ကြသည်။)။ EAO နှင့် ဒေသခံပြည်သူ့စစ်မကြားက နယ်ခြားစောင့်တပ်များ (မြန်မာ့တပ်မတော်ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် အနည်းနှင့်အများပြန်လည်ဖွဲ့စည်းထားသော EAO များ)။

သတ်မှတ်နိုင်သော်လည်း အရင်းခံဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ပြဿနာများစွာကြောင့် ဆယ်စုနှစ်များစွာကြာခဲ့သော ပဋိပက္ခများကို မဖြေရှင်းနိုင်သေးပေ။

၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် ဗမာပြည်လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် ရာချီသော EAO များသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအမျိုးမျိုး၏ မကျေနပ်ချက်များနှင့် ဆန္ဒများကို ကိုယ်စားပြုရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။ စစ်အေးတိုက်ပွဲပြီးဆုံးပြီး မကြာသေးမီဆယ်စုနှစ်များအတွင်း အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံအများစုတွင် ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများ ကျဆင်း လာချိန်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံရှိ EAO များသည် ဘေးဖယ်ထားခံရမှုများ ပိုမိုများပြားလာခဲ့သည်။ EAO အများစုသည် စစ်ရေးအရ ရှုံးနိမ့်ခြင်းမရှိခဲ့သော်လည်း မြန်မာ့တပ်မတော်သည် တိုင်းပြည်၏ ရှည်လျားပြီး ရှုပ်ထွေးသော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများတွင် အသာစီးရယူထားသည်။ အာဏာစသိမ်းချိန်ကတည်းကပင် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ရပ်တန့်နေခဲ့ပါသည်။ ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာမြင့်လျက်ရှိသော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ အဆုံးသတ်ရေးအတွက် တပ်မတော် သို့မဟုတ် (ယခင်) NLD ဦးဆောင်သော အစိုးရထံမှ သိသိသာသာ ဖက်ဒရယ်-နိုင်ငံရေး အစီအမံများ ဆောင်ရွက်ခြင်းကဲ့သို့ အဓိကကိစ္စရပ်များကို လိုက်လျောပေးလိုကြောင်း အရိပ်အယောင် အနည်းငယ်မျှဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ ရပ်တန့်နေခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ရက်နေ့နောက်ပိုင်းတွင် ၂၀၁၅ တနိုင်ငံလုံးအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA) ရပ်ဆိုင်းသွားသောအခါရှိပြီး အကောင်းဆုံးဟု ပြောရမည်မှာ EAO အများစုသည် SAC အား စကားပိုင်းဦးဆောင်သူအဖြစ် တရားဝင်မှုအား အသိအမှတ်ပြုရန် ဆန္ဒမရှိခြေ။ သို့သော်လည်း စစ်ခေါင်းဆောင်များမှာ NCA အား ထိန်းသိမ်းလိုကြောင်းပြောကာ အချို့သော လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် EAO အဖွဲ့များသည် စစ်အစိုးရနှင့် ဆက်ဆံရေးဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားလျှင် နိုင်ငံရေးအရ အကျိုးကျေးဇူးရှိသည်ဟု မြင်ပြီး (သို့မဟုတ်) လိုက်နာခြင်းမှတစ်ပါး အခြားရွေးချယ်မှုနည်းပါးသည်ဟု ခံစားရကြပါသည်။ လက်ရှိတွင် ရရှိထားသော နယ်မြေထိန်းချုပ်မှုများနှင့် နိုင်ငံရေးတရားဝင်မှုများကြောင့် EAO များသည် နိုင်ငံရေး အရင်းအနှီး အထူးမြင့်မားပြီး အထူးသဖြင့် SAC စစ်အစိုးရကို ဆန့်ကျင်ရန် ဖွဲ့စည်းထားသော အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) နှင့် ညှိနှိုင်းရာတွင်ဖြစ်သည်။ ပိုမိုကြီးမားသော EAO များအတွက် ၎င်းတို့နှင့် မိတ်ဖက် CSO များအနေဖြင့် မြေပြင်ပေါ်ရှိ ထိခိုက်လွယ်သောရပ်ရွာများသို့ ကျယ်ပြန့်သော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဝန်ဆောင်မှုများပေးအပ်ခြင်းကြောင့် ယုံကြည်စိတ်ချရမှုများ မြင့်တက်လာပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ EAO အများအပြားသည် ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကိုသာကြည့်သော စစ်ဘုရင်များမဟုတ်ဘဲ (အချို့ကိစ္စများတွင် ဖြစ်တည်နေခြင်းအပြင်) ယုံကြည်ရလောက်သော နိုင်ငံရေးအစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲခဲ့ကြပြီး

၎င်းတို့၏ ထိန်းချုပ်နယ်မြေများတွင် ကာလရှည်ကြာ ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို သရုပ်ပြခဲ့ကြသည်။ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် ယုံကြည်ရလောက်သော တရားဝင်သော အစိုးရနှင့် အုပ်ချုပ်မှုစနစ် ပြိုကွဲသွားသဖြင့် EAO အများအပြားသည် အရင်းအမြစ် အလွန်နည်းပါးသော ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုများကို အဓိကပံ့ပိုးပေးသူများ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် KNU ၏ ကရင်ပညာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဌာနသည် ကျောင်းပေါင်း ၁၅၀၀ ခန့်ကို စီမံအုပ်ချုပ်နေပြီး ၎င်း၏ ကရင်ပြည်နယ် ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုဖူလုံရေးဌာနသည် (quarantine centres အပါအဝင်) ဆေးခန်းပေါင်း (၁၀၀) ကျော်ကို ဖွင့်လှစ်ထားသည်။ အခြားသော EAO (ဥပမာ KIO၊ UWSA၊ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၊ ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ၊ ကရင်နီအမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီ၊ နှင့် ရက္ခိုင့်တပ်မတော်) များသည် အလားတူ အထင်ကြီးလောက်ဖွယ် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် စနစ်များကို ထူထောင်ထားသည်။ EAO အများအပြားအတွက် ၎င်းတို့၏ နယ်မြေများတွင် စည်းလုံးညီညွတ်စွာ ချုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်းသည် စစ်အာဏာရှင်များကို ဖြုတ်ချခြင်းထက် ပိုအရေးကြီးခဲ့သော် တန်းတူရည်တူ အရေးပါပေသည်။ တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အတွက် ကာလရှည်ကြာစွာ မျှော်မှန်းချက်ကြောင့် ဤသည်ကို နားလည်နိုင်သည်။

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများ (သို့မဟုတ် ICCAs) ဟု တခါတရံရည်ညွှန်းသော ဒေသတွင်း စီမံထိန်းသိမ်းမှု လုပ်ငန်းများ အတူတကွ ပါဝင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူသိအများဆုံးနှင့် နိုင်ငံရေးအရ (သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရ) အရေးပါသော ICCA သည် UNDP မှ ချီးမြှင့်သော Equator ဆု ရရှိထားသည့် သံလွင်ငြိမ်းချမ်းရေးပန်းခြံဖြစ်သည်။ ကရင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း(KNU မှကြော်ခရိုင် သို့မဟုတ် တပ်မဟာ ၅) ကုန်းမြင့်ဒေသရှိ အဆိုပါ ၅၅၀၀ စတုရန်းကီလိုမီတာရှိသော ထိန်းသိမ်းရေးဧရိယာ သည် ကရင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ‘ကော’ မြေ အုပ်ချုပ်မှု စနစ်၊ KNU နှင့် ကရင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေး လှုပ်ရှားမှု ကွန်ရက် (ကရင်အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်း) တို့အပေါ် အခြေခံထားသည်။ သံလွင်ငြိမ်းချမ်းရေးပန်းခြံ (Salween Peace Park) သည် ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊ ယဉ်ကျေးမှု ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ထိန်းသိမ်းရေးကို အောက်ခြေမှ လူထုဗဟိုပြု ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် မြှင့်တင်ပေးပါသည်။ စီမံကိန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း အုပ်ချုပ်မှုကို အရင်းအမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲမှုသာမက စစ်ရေး၊ ပဋိပက္ခ၊ နေရပ်စွန့်ခွာမှု၊ အရင်းအမြစ်များ သိမ်းပိုက်မှုနှင့် အပျက်အစီးဖြစ်စေနိုင်သည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ရည်ရွယ်သည်။ ယင်းမှတစ်ဆင့် ပဋိပက္ခမှ ငြိမ်းချမ်းမှုနှင့် စည်းလုံးမှုသို့ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို အထောက်အကူဖြစ်စေပါသည်။”¹⁰

¹⁰ <https://kesan.asia/salween-peace-park-initiative/> ကို ကြည့်ပါ။

ထိုသို့သော 'ညွှန်ပေါင်းအုပ်ချုပ်မှု' ပုံစံများကို ပြန်လည်အသစ်တဖန်စတင်သော မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်တည်ဆောက်ရေး အခြေခံအုတ်မြစ်များအဖြစ် ရှုမြင်နိုင်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် နိုင်ငံ၏ ကာလရှည် ပြည်နယ်-လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဗဟိုအစွန်အဖျားပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက်သာမက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အသိုင်းအဝန်းအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရရှိရေးတို့အတွက် အရေးကြီးသော တွန်းအားအဖြစ် မှတ်ယူထားခဲ့သည်မှာ ကာလရှည်ကြာခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ လိုက်လျောညီထွေမှုရှိပြီး မတူညီသော ဖက်ဒရယ်စနစ် အစီအစဉ်များသည် လက်ရှိအကျပ်အတည်းမှ ထွက်ပေါ်လာနိုင်ပြီး အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုကို ထူထောင်ရန်အတွက် အောက်ခြေမှနေ၍ တည်ဆောက်နိုင်ပါသည်။ ဤဒေသတွင်း ဖက်ဒရယ်စနစ်တည်ဆောက်ရေး နည်းလမ်းတွင် အရေးပါသောအရာမှာ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို လျော့ပါးစေရန်နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် သင့်လျော်သောမူဝါဒများနှင့် ကျင့်ထုံးများကို ချမှတ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု ပကတိအခြေအနေများ

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံမှုနှင့် လူမှုဘဝလုံခြုံရေးအပေါ် ကြီးမားသော သက်ရောက်မှုများ ရှိလာနိုင်ပါသည်။ လွန်စွာယိုယွင်းနေပြီးသားဖြစ်သည့် ဗဟိုအာဏာပိုင်များ၏ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို သိသိသာသာ ကျဆင်းစေပါသည်။ မည်သည့်အခါကမျှ ထိရောက်စွာ မစွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့သော အထူးသဖြင့် စစ်ဘေးသင့်ဒေသများတွင် နေထိုင်ကြသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများမှ တရားဝင်သည်ဟု ယူဆခြင်း မခံခဲ့ရသေးသော တိုင်းပြည်မှာ အဆိုပါသက်ရောက်မှုကြောင့် ပိုမိုဆိုးရွားမှုများ ကြုံတွေ့ရနိုင်ပါသည်။

ယခင် NLD ဦးဆောင်သော အစိုးရသည် ဤအကျပ်အတည်းကို ဖြေရှင်းရန် အနည်းဆုံးတော့ အချို့သော ပင်မကမ္ဘာ့စံနှုန်းနှင့် ကတိကဝတ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။¹¹ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများမှာ အာဏာသိမ်းကာလအတွင်း မရပ်တန့်သွားခဲ့ပါ။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ထိခိုက်လွယ်ဆုံးနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံစာရင်းဝင် ဖြစ်ပါသည်။

(ယခင်) အစိုးရ၏ မိုးလေဝသနှင့် ဇလဗေဒ ညွှန်ကြားမှု ဦးစီးဌာန၏ ထုတ်ပြန်သော အချက်အလက်များအရ ၁၉၈၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၀ ခုနှစ်အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် နေ့စဉ် ပျမ်းမျှအပူချိန်သည် ၁၀နှစ်လျှင် ၀.၂၅ ဒီဂရီစင်တီဂရိတ်ခန့် မြင့်တက်ခဲ့ကာ နေ့စဉ် အမြင့်ဆုံးအပူချိန် ၀.၄ ဒီဂရီစင်တီဂရိတ်ထိ ရောက်ရှိခဲ့သည်။

---

¹¹ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၁၂ ရက်နေ့တွင် NUG သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး ဝန်ကြီးဌာနက (ယခင် NLD အစိုးရ လက်ထက်က ရေးဆွဲခဲ့သော) မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှု ဖြတ်တောက်ခြင်းဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့် သတ်မှတ်ချက်များ အစီရင်ခံစာကို တင်သွင်းခဲ့ပြီး “လတ်တလော အာဏာသိမ်းမှုသည် တိုင်းပြည်၏ ထိခိုက်လွယ်သော အခြေအနေကို ပိုမိုဆိုးရွားစေသော အကျပ်အတည်းဖြစ်စေခဲ့ပါသည်” ဟု အစီရင်ခံစာတွင် ဆိုထားပါသည်။

ရာစုနှစ်အလယ်ရောက်ချိန်တွင် သမိုင်းဝင်စံချိန်တင်အမှတ်ကျော်လွန်၍ အပူချိန်သည် ၁.၃ ဒီဂရီစင်တီဂရိတ်မှ ၂.၇ ဒီဂရီစင်တီဂရိတ်အထိ တိုးလာမည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။ မကြာသေးမီက ပြုလုပ်ခဲ့သော COP-26 ညီလာခံတွင် တိုးတက်မှု အချို့ရှိလာသော်လည်း ယခုအချိန်တွင် အဆိုပါ ဆိုးရွားသော အခြေအနေများကို မရှောင်ရှားနိုင်လောက်သေးပေ။

မိုးရွာသွန်းမှုပုံစံများမှာ ဒေသနှင့် ရာသီအလိုက် ကွဲပြားမှုရှိသော်လည်း မိုးရွာသွန်းမှုပုံစံအပြောင်းအလဲကိုလည်း ခန့်မှန်းထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင် မြင့်တက်မှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ခန့်မှန်းချက်များမှာ ရာစုနှစ်အလယ်ပိုင်းရောက်ချိန်တွင် ၂၀စင်တီမီတာ မှ ၄၁ စင်တီမီတာအတွင်းဖြစ်သည်။ (၂၀၀ခုနှစ် ရောက်ချိန်တွင် ထိုထက်အများကြီးပိုနိုင်သည်။) မုတ်သုံရာသီကာလကြာချိန်သည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၅၀ ကျော်ကာလ (၁၉၅၅- ၂၀၀၈) တွင် အလွန်လျော့ကျသွားခဲ့သည်။ ၁၉၅၀ ခုနှစ်များအလယ်ပိုင်းတွင် ရက်ပေါင်း ၁၄၀-၁၅၀မှ ၂၀၀ခုနှစ်တွင် ရက်ပေါင်း ၁၂၀အောက်သို့ သိသိသာသာ လျော့ကျသွားသည်။ မိုးရွာသွန်းချိန် စတင်ချိန်နောက်ကျခြင်းနှင့် မုတ်သုံရာသီကုန်ဆုံးချိန်စောခြင်း ဖြစ်ရပ်တို့သည် ၁၉၇၇ ခုနှစ်ကတည်းက မြင်သာခဲ့သည်။ ထိုကာလမှစ၍ မိုးရာသီကာလကြာချိန်သည် ရက်ပေါင်း (၁၃၀) အောက်သို့ ကျဆင်းခဲ့ပါသည်။ အချုပ်ဆိုရသော် အနောက်တောင်မုတ်သုံရာသီကာလကြာချိန်သည် မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းတွင် သုံးပတ်ခန့် တိုတောင်းသွားခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံအခြားဒေသများတွင် တစ်ပတ်ခန့် တိုတောင်းသွားခဲ့ပါသည်။

ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့၏ အဆိုအရ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ GDP ၏ ၃၇ ဒသမ ၈ ရာခိုင်နှုန်း၊ လုပ်သားအင်အား ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ပို့ကုန်စုစုပေါင်းဝင်ငွေ၏ ၂၅-၃၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ လက်ရှိ စိုက်ပျိုးရေးအလေ့အကျင့်များနှင့် မူဝါဒများသည် အသေးစား တောင်သူလယ်သမားများကို ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ရန် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် ပံ့ပိုးပေးခြင်းမရှိပါ။ စုဆောင်းငွေ အနည်းအကျဉ်းသာရှိခြင်းနှင့် အကြွေးအများအပြား ရှိလေ့ရှိခြင်းတို့ကြောင့် အသေးစားတောင်သူလယ်သမားများသည် လယ်ယာမြေကို ကောင်းစွာ အသုံးမချနိုင်သဖြင့် ရာသီဥတုဒဏ်နှင့် ဘဏ္ဍာရေးအခြေအနေ အပြောင်းအလဲများအပေါ် ခံနိုင်ရည်အားနည်းကြ၍ ခံနိုင်ရည်အား ထိခိုက်သွားစေနိုင်သည့် အမြင့်ဆုံး စိန်ခေါ်မှုအခြေအနေများလည်း ကြုံတွေ့ရနိုင်သည်။¹²

¹² ကရင်ပြည်နယ်ရှိ သမိုင်းကြောင်းဆိုင်ရာနှင့် အနာဂတ်တွင် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုများအပြင် လူမှုအသိုင်းအဝန်း အခြေပြု နှင့် အခြားဒေသတွင်း (CSO နှင့် EAO အပါအဝင်) ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရေး ယန္တရားများနှင့် တုံ့ပြန်ရေး ဗျူဟာများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း။

Ashley South နှင့် Liliana Demartini တို့ ရေးသားခဲ့သော ‘ပြောင်းလဲရန် အချိန်တန်ပြီလော၊ မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်ခြေ လျော့ချရေးနှင့် ဘေးဒဏ်ခံနိုင်ရည်အကြောင်း’ စာတမ်းကို ကြည့်ပါ။ (ActionAid

ဤဆိုးရွားသော အန္တရာယ်များရှိနေသော်ငြားလည်း EAO ထိန်းချုပ်မှု သို့မဟုတ် လွှမ်းမိုးမှုခံရသော ဒေသအများအပြားရှိ ကျက်စားရာ ထူးခြားမျိုးစိတ်များနှင့် ဂေဟစနစ်များမှာ (အမျိုးသမီးနှင့် လူငယ်အဖွဲ့များအပါအဝင်) ဌာနေတိုင်းရင်းသားအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် အတူတကွ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပံ့ပိုးမှုတို့ကြောင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို လျော့ပါးစေရန်နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန်အတွက် အခွင့်အလမ်းများ၊ အရင်းအမြစ်များ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

နိုင်ငံတော်အဆင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့များ၊ အကြံပေးအဖွဲ့များ အစရှိသည့် အဖွဲ့အသစ်များနှင့် လက်တွဲလုပ်ဆောင်ရန် အခွင့်အလမ်းများလည်း ရှိပါသည်။ ယခုအချိန်အထိ ဤအဖွဲ့အစည်းများမှာ ပထမအဆင့်အနေဖြင့် ကချင်၊ ထိုနောက် မွန်၊ ကယားနှင့် ချင်းပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ တအန်းအသိုင်းအဝိုင်းတို့တွင် တည်ထောင်ထားသည်။ ဤကော်မတီများ သို့မဟုတ် ကောင်စီများသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ယခင် ပြည်နယ် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များထက် အားလုံးပါဝင်နိုင်မှု ပိုမိုအားကောင်းသည်။ EAO များ၊ CSO များနှင့် နိုင်ငံရေး ပါတီများအပြင် ပြည်သူ့ကာကွယ်ရေး တပ်ဖွဲ့များ (SAC အစိုးရကို ဆန့်ကျင်ရန် အာဏာသိမ်းပြီးကတည်းက ပေါ်ပေါက်လာသည့် ပြည်တွင်းလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ) ဘက်မှ ပူးပေါင်း ပါဝင်မှုများမှာလည်း အားကောင်းမှုရှိပါသည်။ အမျိုးသားကော်မတီခွဲများနှင့် ကောင်စီများသည် NUG အတွက်အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များကို ဆန့်ကာတင်ရွေးချယ်ပေးကြပြီး ဒေသဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေး (နှင့် အားနည်းသော လူထုများကို ကာကွယ်ရေး) တွင် ပိုမိုပါဝင်လာကြသည်။ ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများကို အခြေခံခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့တွင် နိုင်ငံရေးတရားဝင်မှုနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာအပေါ် ထင်ရှားသော တောင်းဆိုချက်များရှိပါသည်။

အာဏာမသိမ်းမီက အလှူရှင်များနှင့် အကူအညီပေးရေးအေဂျင်စီ အများအပြားသည် ဗဟိုအစိုးရမှတစ်ဆင့် လုပ်ဆောင်ရန် လိုလားခဲ့ကြသည်။ ထိုအစိုးရသည် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ရှိသော်ငြား EAO များနှင့် အပြုသဘောဆောင်သော စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ပါသည်။ အာဏာသိမ်းပြီးနောက် နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး မိတ်ဖက်များသည် အဆိုပါ အရေးပါသည့် ကိစ္စရပ်များကို EAO များ၊ ဆက်စပ် CSO များနှင့် ရပ်ရွာလူထုများ၊ ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာပိုင်များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် နှစ်ဆတိုးပြန်လည် ကြိုးပမ်းရန် အရေးကြီးပါသည်။ (အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီ အလှူရှင်များနှင့် သံတမန်အများစု၏ မျက်နှာသာပေးမှု အများဆုံးကိုခံခဲ့ကြရသော) NCA ထိုးထားသည့် အဖွဲ့များသာမက ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအတွက်

Myanmar ၂၀၂၀၊ အစီရင်ခံစာအပြည့်အစုံကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဖတ်ရှုနိုင်ပြီး စာတမ်းအကျဉ်းချုပ်ကို မြန်မာ၊ စကောကရင်နှင့် ပိုးကရင်ဘာသာတို့ဖြင့် ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

ယုံကြည်ထိုက်၍ တစိုက်မတ်မတ်ကြိုးစားသော EAO နှင့် အခြားအဖွဲ့များပါ ထည့်သွင်း ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

EAO များသည် တာဝန်သိသော သဘာဝအရင်းအမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲသူများအဖြစ်ဆောင်ရွက်ရန် ပံ့ပိုးမှုမရရှိပါက အချို့သည် ရေရှည်တည်တံ့မှုနည်းပါးပြီး တာဝန်ခံမှုနည်းသော အလေ့အကျင့်များကို ကျင့်သုံးခြင်းမှတစ်ပါး ရွေးချယ်မှုနည်းသွားမည်ဟု ခံစားရနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ၏ အားပေးမှုနှင့် (နည်းပညာနှင့် ငွေကြေး) ပံ့ပိုးမှုမရရှိပါက EAO များသည် ပျက်စီးစေသောသစ်ခုတ်ခြင်းနှင့် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကဲ့သို့သော ဝင်ငွေစီးကြောင်းများဆီ ပြန်လည်ဦးတည်ခြင်းမှတစ်ပါး အခြားသော လုပ်စရာ အကန့်အသတ်နှင့်သာ ရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့် EAO ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် အများစုရှိနေသည့် မြန်မာ့သစ်တောများကို ကာကွယ်ရန်မှာ နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်း၏ အကျိုးစီးပွား ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်း မြန်မာ့သစ်တောများသည် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများနှင့် ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာကြီးအတွက် မယုံနိုင်လောက်အောင် တန်ဖိုးရှိသည့် တစ်ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် သိသာထင်ရှားသော ကာဗွန်စုပ်ခွက်များဖြစ်သည်။

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို လျှော့ချခြင်းနှင့် ကန့်သတ်ခြင်း

မြန်မာ့သစ်တောများသည် ဒေသတွင်းနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို လျော့ပါးစေရန်အတွက် အရေးပါလှပါသည်။ အနာဂတ်တွင် အပူချိန် ကြီးမားစွာပြောင်လဲမှု ဖြစ်နိုင်ခြေအန္တရာယ်ကို ကူညီ လျှော့ချပေးခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ IPCC တွဲဖက်စာရေးဆရာ ပါမောက္ခ Paulo Artaxo Neto မှ “ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်ထုတ်လွှတ်မှုကို လျှော့ချရန် အပူပိုင်းဒေသ သစ်တောပြုန်းတီးမှု လျှော့ချရေးမှတစ်ပါး ပို၍ဈေးသက်သာသော၊ လွယ်ကူပြီး ပိုမိုမြန်ဆန်သော နည်းလမ်းမရှိ”ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။¹³

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကချင်ပြည်နယ် (သမပိုင်းသစ်တောများ) နှင့် တောင်ပိုင်း တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီး (အမြစ်မီးသစ်တော တစ်ပိုင်း၊ တောင်တန်းဒေသရှိသစ်တောနှင့်၊ကမ်းရိုးတန်း မုတ်သုံသစ်တောများ) အပါအဝင် အရှေ့တောင်အာရှရှိ အဓိကကုန်းမြေဒေသတွင် အကြီးမားဆုံး သစ်တောကြီးပိုင်းများ ရှိသည်။ ဒေသခံလူထုနှင့် တာဝန်ရှိ EAO များ၏ ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် ၎င်းတို့သည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အရေးကြီးသော ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများရှိရာ အချက်အချာဒေသများ ဖြစ်ပါသည်။¹⁴ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ နှစ်ပေါင်းများစွာအတွင်း

¹³ Forest Trends, Resilience Dispatch (August 2021): Cocoa in a climate newsletter?
¹⁴ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသား သစ်တောအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်အတွက် မြန်မာ့သစ်တောများ ကာကွယ်ခြင်း (Protecting Myanmar’s Forests) (<https://kesan.asia/resource/protecting-myanmars-forests/>) ကို ကြည့်ပါ။

စည်းကြပ်မှုမရှိသော သစ်ခုတ်ခြင်းနှင့် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် ဝေးလံခေါင်ဖျားသော ဒေသအချို့မှာပင် ပျက်စီးမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။¹⁵

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှုသည် လက်ရှိတွင် ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းအောက်ရှိသည်။ (၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ၄၈ ရာခိုင်နှုန်း၊ ၁၉၉၀-၂၀၁၀ ကြားတွင် သစ်တော ၁၉ ရာခိုင်နှုန်းခန့် ဆုံးရှုံးခဲ့ပါသည်။) ယခင်အရပ်သားတစ်ပိုင်းအစိုးရလက်ထက်တွင် သစ်တောပြုန်းတီးမှုနှုန်းသည် အနည်းငယ် ကျဆင်းသွားပုံ ရသည်။¹⁶ ငွေသားကျပ်တည်းမှုကြုံနေရသော SAC စစ်အစိုးရသည် နိုင်ငံအတွင်း ကျန်ရှိသောသစ်တောများမှ သစ်ခုတ်ခြင်းနှင့် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းများမှ ရေတိုဝင်ငွေများကို အမြင့်ဆုံးရယူရန် ကြိုးပမ်းနိုင်သည့် ကြီးစွာသောအန္တရာယ်ရှိသည်။ ၎င်းသည် စစ်ကိုင်းတိုင်း ဒေသကြီး၊ ကချင်ပြည်နယ်¹⁷ နှင့် တနင်္သာရီတိုင်း ဒေသကြီး¹⁸ တို့တွင် ဖြစ်ပွားနေပြီး ဖြစ်သည်။ ဌာနတိုင်းရင်းသား အသိုင်းအဝိုင်းများသည် သဘာဝတရား၏ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သူများအဖြစ် ကာလကြာရှည်စွာ ဖြစ်တည်နေသည့် အခြေအနေတွင် အချို့သော EAO များသည် ကောင်းမွန်သော သစ်တောစီမံခန့်ခွဲသူများဖြစ်ကြပါသည်။ ရေရှည်တည်တံ့သော ရပ်ရွာသစ်တောစီမံခန့်ခွဲမှု ကျင့်ထုံးများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများသည် ကရင်၊ ကချင်နှင့် အခြားသစ်တောများကို ထိန်းသိမ်းရာတွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ဤဒေသခံအေဂျင်စီသည် အချုပ်အခြာအာဏာအတွက် သွယ်ဝိုက်သောတောင်းဆိုမှုတစ်ခု ပါဝင်သည်။ ဥပမာ- KNU အတွက် သစ်တောအုပ်ချုပ်ရေးကို KNU ၏ ကော်သူးလေသစ်တောဦးစီးဌာန (KFD) ၏ မူဝါဒများနှင့် ကျင့်ထုံးများမှတစ်ဆင့် ဖော်ပြသည်။¹⁹ CSOs များ၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် လက်တွဲလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် KFD သည် လူထုဗဟိုပြုသော သဘာဝ အရင်းအမြစ်နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒများနှင့် မဟာဗျူဟာများစွာကို ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ ဤသည်မှာ

ဤဇာတ်ကားတို့ကို ၂၀၂၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၅ ရက်နေ့တွင် COP-26 ရာသီဥတုညီလာခံ (ဌာနတိုင်းရင်းသားများမဏ္ဍပ်) ၌ ပြသခဲ့ပါသည်။ ကရင်နှင့် ကချင်ဌာနတိုင်းရင်းသားများသည် မြန်မာ့သစ်တောများကို စစ်အာဏာရှင်အစိုးရနှင့် အခြားခြိမ်းခြောက်မှုရန်များမှ မည်သို့ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ကြပုံကို ပြသထားပါသည်။

ဤဇာတ်ကားကောင်းတွင် ဒေါက်တာတူးခေါင် (အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အစိုးရ သဘာဝသယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီး) နှင့် စောပေါစိန်တဝါ (KESAN၊ ၂၀၂၀ Goldman ဆုရှင်) တို့ အဓိက ပါဝင်ပါသည်။

¹⁵ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသတိပေးချက် (International Alert) ၏ ၂၀၁၉ခုနှစ်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း "KNU ၏ ကရင်သစ်တောထိန်းသိမ်းရေးဌာန (KFD) သည် ယခုအချိန်တွင် အရှေ့တောင် အာရှရှိ တန်ဖိုးအမြင့်မားဆုံး နှင့် မြန်မာ အစိုးရ လက်လှမ်းမမီနိုင်သော ထိန်းသိမ်းရေး သစ်တောများကို ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်နေပါသည်။"

Stephen Gray, Forestry management and peacebuilding in Karen areas of Myanmar (နိုဝင်ဘာ၊ ၂၀၁၉)

¹⁶ "Myanmar Forest Information and Data" (mongabay.com).

¹⁷ The Irrawaddy, Myanmar Junta's Coup Gives Greenlight to Timber Traffickers (17-8-21).

¹⁸ Mongabay, Deforestation surge continues amid deepening uncertainty in Myanmar (23-8-21).

¹⁹ မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ဒေသအတွင်းမျှတ၍ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသောမြေယာစီမံအုပ်ချုပ်မှုဆီသို့ (Covenant Consult and Bread for the World, အောက်တိုဘာ ၂၀၂၁)

(ယခင် NLD ဦးဆောင်သော အစိုးရ လက်ထက် အပါအဝင်)၊ ခရိုနိုကုမ္ပဏီများစွာ တိုင်းရင်းသား ဒေသများကို အမြတ်ထုတ်ရန် ကြိုးပမ်းခြင်းနှင့် အကြမ်းဖက် စစ်အင်အားသုံးနိုင်ငံဖြစ်သည့်အချိန်တွင် ကေအဲန်ယူသည် ၎င်း၏ အာဏာနယ်ပယ်များတွင် တာဝန်ရှိသော အစိုးရတစ်ရပ်အဖြစ် သစ်တောများကို ကာကွယ်ခြင်း၊ ရပ်ရွာအခြေပြု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးကူညီခြင်းအစရှိသည်တို့ ဆောင်ရွက်နေသည့် ဥပမာတစ်ခုဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ EAO များ ရင်ဆိုင်နေရသော အကြီးမားဆုံး စိန်ခေါ်မှုများထဲမှ တစ်ခုမှာ သဘာဝသယံဇာတများမှ ၎င်းတို့ တတ်နိုင်သလောက် ငွေထုတ်ခြင်း (“natural resource fatalism”) ထက်စာလျှင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော ဒေသခံတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုအတွက် ပံ့ပိုးပေးခြင်းကို အလေးပေးရန် ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ မြန်မာနိုင်ငံရှိ EAO များသည် မိမိကိုယ်မိမိ သစ်တောကာကွယ်သူများ အနေအဖြစ် အနေအထားတစ်ခုရောက်အောင် တည်ဆောက်နိုင်မည်ဆိုပါက အရင်းအမြစ် ထုတ်ယူခြင်းမှတစ်ဆင့် ရရှိသောဝင်ငွေစီးကြောင်းအား အဓိကစိတ်ဝင်စားသည်ဟု EAO တွေအပေါ် အဆိုမြင်ခြင်းမှ ရုန်းထွက် နိုင်ပေလိမ့်မည် (အရင်းအမြစ် ထုတ်ယူခြင်းမှ ရရှိသောငွေများသည် အဖွဲ့အစည်းများထက် ပုဂ္ဂလိကတစ်ဦးချင်းစီထံသို့ မကြာခဏရောက်ရှိသည်)။ ထိုနည်းဖြင့် EAO များသည် စစ်ဘုရင်အဖြစ်မှ တာဝန်သိသော ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်သူများအဖြစ်သို့ ဦးတည်ရွေ့လျားနိုင်ပါသည်။

ထို့အပြင် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစွာ စီမံခန့်ခွဲပါက သစ်တောအရင်းအမြစ်များသည် နိုင်ငံတကာတွင် အရေးပါသော ကာဗွန်စုပ်ခွက်များအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဇီဝနည်းပညာနှင့် သဘာဝအခြေခံခရီးသွားလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အလားအလာများမှ တစ်ဆင့်လည်းကောင်း၊ ကရင်လူထုနှင့် အာဏာပိုင်များအတွက် အနာဂတ် ဝင်ငွေစီးကြောင်း ရရှိရန်အတွက် ကြီးမားစွာ အထောက်အကူပြုနိုင်သည်။ ယင်းသယံဇာတများသည် ကမ္ဘာ့သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှု လျော့နည်းလာသည်နှင့်အမျှ၊ လာမည့်နှစ်များတွင် အပူချိန်များ မြင့်တက်လာသည်နှင့်အညီ စီးပွားဖြစ်တန်ဖိုး တိုးလာဖွယ်ရှိသည်။

EAO များ၏ သဘာဝသယံဇာတ စီမံအုပ်ချုပ်မှု အခန်းကဏ္ဍကို NCA (အပိုဒ် ၂၅ ပါ ‘ကြားကာလ အစီအစဉ်များ’²⁰) တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ သို့သော် ယခင်အစိုးရ၏ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်မှုနှင့် ဖြေရှင်းမှုပုံစံသည် ဗဟိုမှချုပ်ကိုင် (အထက်မှအောက်သို့) ထားဟန်ရှိ၍ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ထိပ်သီးဖြင့်သာ ဆောက်ရွက်ခဲ့ပုံရသည်။ EAOs, CSOs သို့မဟုတ် ဌာနအသိုင်းအဝိုင်းများအစရှိသည့် ဒေသတွင်း သက်ဆိုင်သူများနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်း အနည်းငယ်သာရှိခဲ့သည်။ ဤဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုနှင့် နိုင်ငံတော်ဗဟိုပြု

²⁰ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကြားကာလ အစီအစဉ်များဆိုင်ရာ သုတေသနစီမံကိန်း၊ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်အကြား - မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်အတွင်းရှိ ကြားကာလတွင် ဆောင်ရွက်မည့် အစီအစဉ်များကို စူးစမ်းလေ့လာခြင်း (Covenant Consult ၂၀၁၈)။

နည်းလမ်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အာဏာရှင်နိုင်ငံရေး ယဉ်ကျေးမှုနှင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု အသိုင်းအဝိုင်းများ၏ သမိုင်းတလျှောက် ဖယ်ကျဉ်ခံရခြင်းကို ထင်ဟပ်စေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိအကျပ်အတည်းသည် 'ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း' အတွက် အခွင့်အလမ်းသစ်များကို ဖော်ဆောင်ပေးသည်။ ဤကဲ့သို့ သိသိသာသာ ပြောင်းလဲလာသော အခြေအနေတွင် NCA မူဘောင်ကို ကျော်လွန်၍ EAOများနှင့် အခြားသော သက်ဆိုင်သူများနှင့် စေ့စပ်ဆောင်ရွက်ရန် အရေးကြီးပါသည်။

လိုက်လျောညီထွေခြင်း - ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ပြန်လည်တည်ဆောက်မှု

ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှု လျော့ပါးသက်သာစေရေးအပြင် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ စိန်ခေါ်မှုများရှိသည်။ ယင်းတွင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်သော ကိုက်ညီသော စိုက်ပျိုးရေးကို ရှာဖွေကျင့်သုံးရန် ရပ်ရွာလူထုများ (အထူးသဖြင့် လယ်သမားများ) နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ပါဝင်ပါသည်။ EAO များသည် တာဝန်ရှိသော အုပ်ချုပ်မှု အာဏာပိုင်များအဖြစ် CSOs များ၊ သင့်လျော်သော နည်းပညာဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရာတွင် အနာဂတ် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း လုပ်ငန်းများ၊ စားနပ်ရိက္ခာ/ လူမှုဖူလုံမှုဆိုင်ရာ အလေးပေးမှုများနှင့် ဒေသအလိုက် သင့်လျော်သော လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်မှုများကို ဖော်ထုတ်ရာတွင် ဦးဆောင်ဦးရွက်ပြုနိုင်သည်။ စိန်ခေါ်မှုမှာ မည်သည့်သီးနှံများနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်မှုများမှာ အသင့်လျော်ဆုံးဖြစ်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ရန်အတွက် ဒေသခံတောင်သူများ၊ အခြားသော သက်ဆိုင်သူများနှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတွင် စိုက်ပျိုးရေး ထုတ်လုပ်မှု အမျိုးအစားသစ်များဖြစ်သည့် (အကြံပြုချက်များတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း) မတူညီသော စပါးမျိုးများနှင့်၊ စိုက်ပျိုးနည်းပညာများအပြင် သီးနှံအသစ်များ ပါဝင်နိုင်သည်။ အဓိကကျဆုံးသော စိန်ခေါ်မှုများမှာ 'နက်ရှိုင်းသော လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ခြင်း'²¹ ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ကြီးမားသောအနုတ်လက္ခဏာ သက်ရောက်မှုများဖြစ်နိုင်ချေရှိသော အခြေအနေတွင်၊ မည်သည့်အရာ၊ လူမှု-ယဉ်ကျေးမှုနှင့်၊ နည်းပညာဆိုင်ရာ ပိုင်ဆိုင်မှုများကို မူလအတိုင်းဆက်လက် ထိန်းသိမ်းနိုင်ပြီး မည်သည်ကိုတော့ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ပြောင်းလဲနိုင်သည်ဆိုသည့် အချက်ပင်ဖြစ်သည်။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုသည် အာဏာဆိုင်ရာဆက်ဆံရေးကို ပြန်လည်သတ်မှတ်ရန်နှင့် ကျွန်ုပ်တို့နေထိုင်သောကမ္ဘာကို ပြန်လည် မြင်ယောင်ကြည့်ရန် အခွင့်အလမ်းတစ်ခု ဖြစ်နိုင်သည်။ ရာသီဥတုအန္တရာယ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ပျက်သုဉ်းမှုများနှင့် တုံ့ပြန်ခြင်း၏ အခွင့်အလမ်းများသည် ခံနိုင်ရည်အားနည်းသော၊ ဖယ်ကျဉ်ခြင်းခံရသော အသိုင်းအဝိုင်းများ (EAOs နှင့် CSOs များကဲ့သို့ ၎င်းတို့၏ကိုယ်စားလှယ်များ) ကို လိုက်လျောညီထွေရှိသော

---

²¹ နက်ရှိုင်းသော လိုက်လျောညီထွေဖြစ်မှု (Deep Adaptation) (Jem Bendell 2018) ဟူသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကြောင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းပြိုကွဲမှုကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် အကဲဖြတ်ချက်တွင် အခြေခံထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုတစ်ခုအတွက် Ashley South, Climate change and deep adaptation in Myanmar (Frontier Myanmar ၁၂၊ ၇၊ ၂၀၁၉) ကို ကြည့်ပါ။

နည်းပညာများနှင့် ဆန်းသစ်သောနည်းလမ်းများဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် သာတူညီမျှပါဝင်ရန် ခွင့်ပြုနိုင်သည်။

'ပိုမိုကောင်းမွန်သော ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း' တွင် ဌာနတိုင်းရင်းသားအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ ဦးဆောင်မှုတို့ကို ပံ့ပိုးခြင်းမှတစ်ဆင့် လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေး-စီးပွားရေး ဆက်ဆံရေး အသွင်ကူးပြောင်းမှုနှင့်၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်သူများအဖြစ် EAOs များ၏ အခန်းကဏ္ဍများ ပါဝင်သင့်သည်။ ၎င်းခံနိုင်ရည်ရှိသော လူမျိုးဘာသာ-ဘာသာစကားနှင့် ဘာသာရေးကွန်ရက်များသည် အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခဒဏ်ခံရသော ဒေသများတွင် ဒေသခံလူထု၏ ရှင်သန်မှု (လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ရေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး) ၏ သော့ချက်ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

KESAN မှ Paul Sein Twa ဆိုသည့်အတိုင်း၊ "ICCA - Territories of Life နည်းလမ်း [သံလွင်ငြိမ်းချမ်းရေးပန်းခြံ နမူနာ] သည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် အဓိကကြိုးပမ်းမှုဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် ရာသီဥတု တရားမျှတမှု အတွက် လုပ်ဆောင်ချက်ဖြစ်သည်။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု လျော့ချရေးနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ရေးအတွက် ဌာနတိုင်းရင်းသားများ၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုများကို အသိအမှတ်ပြုမြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် EAO များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ တရားဝင်မှုကို တည်ဆောက်ရန် အခွင့်အလမ်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဌာနတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများ နိုင်ငံတကာတွင် ပိုမိုထင်ရှားလာသည်နှင့်အမျှ EAO များက အဆိုပါ လုပ်ဆောင်မှုများကို ပိုင်နိုင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ပေမည်ဖြစ်သည်။"²²

နိုင်ငံတကာတွင် သဘာဝဘေး အန္တရာယ်လျော့ချရေး (ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို တုံ့ပြန်ရာတွင် လိုအပ်မည့်) လုပ်ငန်းများအတွက် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြင်းထန်သော ငြင်းခုံမှုများ ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ် တုံ့ပြန်ရေး ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းသည် ထိရောက်သော သဘာဝဘေးအန္တရာယ် တုံ့ပြန်ရေးနှင့် အုပ်ချုပ်မှု ဖက်ဒရယ်စနစ် တည်ဆောက်ရေးအတွက် အရေးကြီးသော ခြေလှမ်းတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။

ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု- ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှု- ပဋိပက္ခဆက်စပ်မှု

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ယခုအကျပ်အတည်းကာလတွင် EAO၏ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ရေး မဟာဗျူဟာများကို ပံ့ပိုးခြင်းသည် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများသို့ မတည်ငြိမ်မှုများ ပျံ့နှံ့မှုကို ကန့်သတ်ပါလိမ့်မည်။

²² Paul Sein Twa အင်တာဗျူး (၁၃၊၁၁၊၂၀)။

အကယ်၍ အိမ်နီးချင်း၊ လူဦးရေထူထပ်သော ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံ၏ သန်း ၃၀ နှင့်အထက်လူများ နေရပ်စွန့်ခွာရပါက အချို့မှာ အရှေ့ဘက်သို့ထွက်ပြေးရုံမှတစ်ပါး ရွေးချယ်စရာ အနည်းငယ်သာ ရှိပေမည်။²³ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ၌ ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှုကြောင့် ဒုက္ခသည် ၁၀ သန်းခန့်ရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။ (အများစုမှာ ကျေးလက်မှ မြို့ပြသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများနှင့်) မြန်မာနိုင်ငံမှ အင်အားသုံး နှင်ထုတ်ခံခဲ့ရသော ရိုဟင်ဂျာ ၁ သန်းလည်းရှိနေပါသည်။ မြန်မာနယ်စပ်တလျှောက် (သို့မဟုတ် Bhasan Char ကျွန်းပေါ်ရှိ) ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် နေထိုင်သည့် ရိုဟင်ဂျာ ဒုက္ခသည်များသည် ရေကြီးမှုနှင့် ဆိုင်ကလုန်းမုန်တိုင်းဒဏ်ကို ခံနိုင်ရည်အား အလွန်နည်းပါသည်။

ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာအရေး ဆောင်ရွက်သူများသည် ပဋိပက္ခ-ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှု-ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု 'ဆက်စပ်မှု' တွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းနှင့် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် အမေဇွန် ရွှေ့ပြောင်းမှုကို ဖြစ်စေသည့် တွန်းအားများကို လျှော့ချရန် ကူညီပေးခြင်းဖြင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ကန့်သတ်ပေးနိုင်ပါလိမ့်မည်။ အဆိုပါပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် အထူးသဖြင့် အတိတ်နှင့် လက်ရှိ လက်နက်ကိုင်နှင့် ပြည်နယ်-လူ့အဖွဲ့အစည်း ပဋိပက္ခများ၏ သားကောင်များဖြစ်သည့် စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များနှင့် နေရပ်စွန့်ခွာသူများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အရေးကြီးပါသည်။ ရာသီဥတု ဖောက်ပြန်ခြင်းနှင့် တိုင်းပြည်အတွင်း အကြမ်းဖက်မှုများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကြောင့် အနာဂတ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ နယ်နိမိတ်အတွင်းနှင့် နယ်နိမိတ်ကျော်လွန်၍ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာရသူများ ပိုများလာမည်မှာ မလွဲမသွေပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအချိန်သည် ထိုသို့သော ဖြစ်နိုင်ခြေများကို ကြိုတင်အစီအစဉ်ဆွဲရန် အချိန်ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသည် သို့မဟုတ် IDP နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေး စံမံချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရာတွင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ သို့သော် ဒုက္ခသည် သို့မဟုတ် IDP နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေး စံမံချက်များမှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် မလုံခြုံမှုများအစရှိသည့် အာဏာသိမ်းမှု၏ ဆိုးဆိုးရွားရွား သက်ရောက်မှုကြောင့် ကာလတိုတွင် မဖြစ်နိုင်ဟု ထင်ရပါသည်။

---

²³ ၂၀၁၈ ခုနှစ် အမေရိကန် အစိုးရ အစီရင်ခံစာအရ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံသား သန်း ၉၀ (လူဦးရေ၏ ၅၆ ရာခိုင်နှုန်း) သည် "ရာသီဥတုဒဏ်အခံရနိုင်ဆုံး နယ်မြေများ" တွင် နေထိုင်ကြပါသည်။
-Mubashar Hasan and Geoffrey Macdonald, How Climate Change Deepens Bangladesh's Fragility (United States Institute for Peace 13-9-21)

အကြံပြုချက်များ

- အလှူရှင်များနှင့် နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး မိတ်ဖက်များသည် EAO များ၊ ပြည်နယ်အဆင့် ညှိနှိုင်းရေးနှင့် အကြံပြုရေးကောင်စီများ၊ ဌာနလူထုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် မိတ်ဖက် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု လျော့ပါးရေး ကြိုးပမ်းမှုများ (ရေရှည်တည်တံ့သော သစ်တောအုပ်ချုပ်မှုအပါအဝင်) နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ရေးဗျူဟာများကို ပံ့ပိုးပေးသင့်ပါသည်။
- (သတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့် သစ်ခုတ်ခြင်းလုပ်ငန်းများမှရရှိသော ဝင်ငွေများကို အစားထိုးနိုင်ရန်အတွက်) ဒေသအဆင့် အုပ်ချုပ်မှု စီမံခန့်ခွဲမှုများအတွက် ရေရှည်တည်တံ့သော ဝင်ငွေများရရှိနိုင်စေရန် ကူညီ ပံ့ပိုးပေးသင့်ပါသည်။

• EAOများ နှင့် မိတ်ဖက်များအတွက် အကြံပြုချက်များ

➢ စိုက်ပျိုးရေး

(၁) ရာသီဥတုပြောင်းလဲနိုင်မှု အခြေအနေများနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဆန်းစစ်လေ့လာချက်အပေါ် အခြေခံ၍ ကျေးလက်အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းလုပ်ငန်းများအတွက် အလယ်အလတ်ကာလမှ ရေရှည်ကာလအထိ အထောက်အပံ့ဖြစ်စေရန် ဆောက်ရွက်ပေးသင့်ပါသည်။

(၂) ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ရေး စိုက်ပျိုးရေးနည်းဗျူဟာများနှင့် နည်းစနစ်များ²⁴ သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ရန် တောင်သူလယ်သမားများ၊ နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူများနှင့် လက်တွဲဆောင်ရွက် သင့်ပါသည်။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာဒေသများတွင် ဒေသခံများ၏ မလုံခြုံမှုနှင့် ရှင်သန်မှု ယန္တရားများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်အတွက် ထိုသို့သော ပံ့ပိုးမှုလုပ်ငန်းများသည် သင့်တင့်လျောက်ပတ်မှုရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ CSO များနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

(၃) အမျိုးသမီးများနှင့် လူငယ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍကို (CSOs များမှတစ်ဆင့်လည်းကောင်း) အသိအမှတ်ပြု၍ ပံ့ပိုးပါ။ မြေယာခိုင်မာမှု၊ ဒေသတွင်း ပိုင်ဆိုင်မှုခိုင်မာစေရေးနှင့် အကျိုးကျေးဇူးများ ရရှိစေရန်အတွက် ဌာနတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းအခွင့်အရေးများ၊ သစ်တောအုပ်ချုပ်ရေးကျင့်ထုံးများ အသိအမှတ် ပြုပြီး ပိုမိုအားကောင်းလာစေရန်နှင့် သစ်တောထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရာ နယ်မြေများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

---

²⁴ ရေနှင့် မြေအလုံအလောက်ရှိပါက စပါးမျိုးကွဲသစ်များနှင့် နည်းစနစ်အသစ်များ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ- စပါးအလုံးအရင်းစိုက်ပျိုးမှုစနစ်။

(၄) (ဒေသတွင်းစားသုံးမှုအတွက်) ဒေသန္တရ စားနပ်ရိက္ခာ အချုပ်အခြာအာဏာပေးခြင်းအပြင် တန်ဖိုးမြင့် စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်မှုကို အလေးပေးသင့်ပါသည်။

(၅) လုပ်ငန်းဆောင်တာအသွယ်သွယ်ကို ပြန်လည်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသင့်ပါသည်။ အများစု ဆုံးရှုံးနိုင်သည်ဟု ကြိုတင်မျှော်လင့်ပြင်ဆင်ထားသင့်ပါသည်။ လိုက်လျောညီထွေရှိသော အစီအစဉ်ရေးဆွဲခြင်း၊ 'အပြုသဘော ဆောင်သော ကွဲပြားမှု' ကို ဆန်းစစ်သတ်မှတ်ပြီး ဒေသတွင်း ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများကို ပံ့ပိုးပေးသင့်ပါသည်။

➤ **စွမ်းအင်²⁵**

၁) တိုင်းရင်းသား/ လူမျိုးစု ဒေသအများစုတွင် ရှိပြီးသား အကောင်းဆုံး အလေ့အကျင့်အပေါ်အခြေခံ၍ ရွေးချယ်စရာများကို စူးစမ်းလေ့လာပြီး အသေးစား ရေအားလျှပ်စစ် စီမံကိန်းများကို ပံ့ပိုးပေးသင့်ပါသည်။

၂) တိုင်းရင်းသား/ လူမျိုးစု ဒေသအများစုတွင် ရှိပြီးသား အကောင်းဆုံး အလေ့အကျင့်အပေါ်အခြေခံ၍ နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်သုံး နည်းပညာအသစ် အမျိုးအစားများနှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချသော (off-grid) လျှပ်စစ်ဓာတ်အားထုတ်လုပ်ခြင်းအမျိုးအစားများကို စူးစမ်းလေ့လာပြီး ပံ့ပိုးမှုပြုလုပ်သင့်ပါသည်။

၃) ဤလျှပ်စစ်ဓာတ်အားထုတ်လုပ်ရေးနည်းပညာများသည် စွမ်းဆောင်ရည်အားနည်းသော နိုင်ငံ့ လျှပ်စစ်ဓာတ်အားလိုင်းသာမက ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချသော (အသေးစားနှင့် အလတ်စား) စက်မှုလုပ်ငန်း များကိုပါ အထောက်အကူ ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။

၄) ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု လျော့ပါးသက်သာစေရေးနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရေး ပံ့ပိုးပေးသည့် ပေါင်းစပ်နည်းလမ်းများသည် သက်ဆိုင်ရာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း သင်တန်းများ နှင့် အစုအဖွဲ့ပိုင်

---

²⁵ ၂၀၁၈ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ အိမ်ထောင်စု ၄၀% သာ လျှပ်စစ်မီးရရှိပြီး၊ ထုတ်ယူရရှိသော လျှပ်စစ်ဓာတ်အားအများဆုံးကို အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများသို့ တင်ပို့ခဲ့ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးရေးရာဗဟိုဌာန၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ “မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ စွမ်းအင် ဦးစားပေးတင်ပို့မှုသည် နယ်စပ်ဒေသများရှိ အကြီးစား စီမံကိန်းများကိုသာ အခြေခံနေခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံသည် စွမ်းအင်ထုတ်လုပ်မှုကို ပြည်တွင်းစားသုံးမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အလေးပေးပါက စွမ်းအင်ထုတ်လုပ်မှုစီမံကိန်းအသေးစားများသည် ဤကြီးမားသော စီမံကိန်းများကို အစားထိုးနိုင်သည်။ ဤစက်ရုံအသေးစားများတွင် ပြန်လည်အသစ်တဖန်အစားထိုး စွမ်းအင်အသစ်ကို အသုံးပြုခြင်းသည် ပိုမိုဈေးသက်သာသော၊ ပိုမိုထိရောက်သော လျှပ်စစ်ဓာတ်အားကို ပံ့ပိုးပေးမည်ဖြစ်ပြီး ပိုမိုလျင်မြန်စွာ တည်ဆောက်နိုင်ကာ သုံးစွဲသူများနှင့် ပိုမိုနီးကပ်စွာ ဝန်ဆောင်မှုပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။”- မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်ထားသော စွမ်းအင်ပုံစံကို စိန်ခေါ်ခြင်း (Challenging Myanmar's Centralised Energy Model ဇူလိုင် ၂၀၂၀)။

သစ်တောလုပ်ငန်းများ ပံ့ပိုးပေးခြင်း အပါအဝင် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းဆိုင်ရာ (လက်ရှိနှင့် အနာဂတ်) လိုအပ်ချက်များကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။

သစ်တောများ

၁) အနာဂတ် ဝင်ငွေများ၊ ဥပမာ- အလားအလာရှိသော ဇီဝနည်းပညာ မူပိုင်ခွင့်များမှ ဝင်ငွေများကို စနစ်တကျထိန်းသိမ်းစံသင့်ပြီး အဆိုပါဝင်ငွေများသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အရင်းအမြစ်များ (ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ)များကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းမှ ရရှိသင့်ပါသည်။ ကာဗွန်ခရက်ဒစ်နှင့် ကုန်သွယ်မှု အခွင့်အလမ်းများ၏ အားသာချက်များနှင့် အန္တရာယ်များကို ဒေသတွင်း ဆွေးနွေးတိုင်ပင် အကြံပြုခြင်းမှတစ်ဆင့် ဂရုတစိုက်စစ်ဆေးသင့်ပါသည်။

၂) EAO များသည် သစ်တောဧရိယာများတွင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့် သစ်ထုတ်လုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို ဖြစ်နိုင်ပါက ဆိုင်းငံ့ထားသင့်သည်။